

Állítsuk LE magunkat!

Társalgási nyelvünkben egyre többször szorítja ki társait a *le* igekötő, melynek jelentése a gyakori használat következtében kibővült: az alapigében kifejezett cselekvést teszi befejezetté.

„Miután *letárgyaltam* a főnökömmel az ügyet, *lekajáltam* a menzán; a korábban *lebeszél*t terv szerint *lezavartam* napi dolgaimat, melyek jól *lefárasztottak*; egyéb teendőim *lerendezése* után sikerült *lealtatnom* a gyanút, hogy túl gyorsan *letudtam* munkahelyi feladataimat; még maradt időm arra, hogy *letelefonáljam* az iskolával, *lefeleltették-e* matekból Pistikét, egyúttal *lekérem* a többi jegycit is; alaposan *ledöbbenek*; legközelebb *lefigyelem*, hogy *letanulja-e* a napi adagot, este pedig mielőbb *lealtatom* a gyereket, mert addigra teljesen *lefáradok*...”

Életritusunk felgyorsulása, a dolgokhoz való mind könnyedebb hozzáállás következtében egyre hanyagabbul bánunk nyelvünkkel is: elfelejtjük az árnyaltabb, hangulatosabb elemeket, „kényelmesebbre”, „praktikusabbra” szűkítjük szókincsünket. Beszédünk (meglevő) színességének megőrzése érdekében fogadjuk meg a tanácsot: „Le a fölös/ekkel!”

Noll Katalin

Mese a(z izgága) csecsemőről meg a fürdővízről avagy A ló két oldala

Igazán lelkesítő az a nekibuzdulás, amelyet a magyar nyelv védelmében tanúsít a Nyelvélő bemutatkozó száma. S nem is csak a Nyelvűvelés rovat, mert a Nyelv és oktatás, a Nyelv és politika oldalain olvasható írások indítékai között is ott érezhető az anyanyelvünk állapotáért való aggodás és a segítő szándék. Jó ez nagyon, mert már-már egészen kiment a divatból a gonddal formált megnyilatkozás, írásban és szóban egyaránt. Aztán címkézzük magunkat rosszkedvű nemzetnek, meg született pesszimistának, és pocsék közérzetünkért okoljuk a melegfrontot és az ózonlyukat, a föld mágnessségét és a csillagok állását, a magas húsarakat és a mértéktelen húsfogyasztást. És persze szidjuk az eladót, hogy udvariatlan, a hivatali ügyintézőt, hogy goromba, a gyerekeinket, hogy neveletlenek, a szüleinket, hogy értetlenek, mikor pedig mi csak azt akartuk mondani, ... –

Tényleg azt mondtuk? És úgy mondtuk, hogy úgy is értsék?

Bizony társadalmi méretekben ránk fér egy kis csiszolás!

Igen, de mennyit csiszoljunk le, mit és honnan? Vajon ami számunkra szokatlan, az a nyelvsvokástól is idegen? És ami nem megszokott, az nem is lehet helyes? S vajon úgy helyes-e minden, ahogy mi szoktunk hozzá? Saját – nyelvi és nem nyelvi – magatartásunkat természetesen igyekszünk a magunk számára érvényesnek tartott normák szerint formálni, de milyen mértékben készíthetjük erre környezetünket?

Nem először fogalmazódtak meg bennem e kérdések, amikor „Pil” írását elolvastam (1. szám 25–26. o.). A nyelvűvelés legnehezebb kérdései ezek, és aligha adható rájuk megnyugtató válasz, ha a válaszadóban nincs elegendő türelem, hajlam mások ízlésének a tiszteletben tartására.

Megvallom őszintén, nekem is sok bosszúságot okoznak a cégtáblák. A Petőfi sugárúton az „ADMIRAL CLUB” előtt elhaladva én is el szoktam töprengeni, hogy a drága neonbetűk azért hirdetik-e így a jeles szórakozóhelyet, hogy az itt vakációzó magas rangú angolszász tengerésztisztek könnyebben megtalálják? A fejtörésnek rendszerint a sugárút torkolatánál szakad vége, itt található ugyanis kedvence kisvendéglőm, kerthelyiséggel persze, amely különösen vonzó lehet a közlekedési dugóiról nevezetes kereszteződés panorá-

mája és magaslatira emlékeztető atmoszférája miatt. (Íngem azért emlékeztet a magaslatokra, mert ott is, itt is ritka az oxigén.) Ennek a „kerthelyiségnek” a tetőszerkezetén díszlett éveken keresztül sok példányban a felirat: GASTÄTTE (olv.: *gastette*, helyett: *Gaststätte*). Elég sok időbe telt, mire megmagyarázhatták a tulajdonosnak, miért derül fel minden németül konyító arra járó képe, de pár hónapja végül letépkedték Európa felé haladásunk ezen útjelzőjét, s azóta már csak néhány plakátrongy és szófoszlány hirdeti, mi minden „tartozik bele a magyar imidzs-képbe”. (Ezt meg a szegedi televízióban sikerült ilyen szépen mondania a minap egy magyar vezérőrnagynak, igaz, a riporter is segített neki egy kicsit.)

Szóval: a nyelvművelő témája valóban az utcán is hever, de azt nem egészen értem, miért kellene felháborodni az OTTHON BISZTRÓN, a MARIKA BÜFÉN, vagy akár a GIZI BUTIKON. Igaz, ezeknek a kereskedelmi vállalkozásoknak a nevében a jelzett szó nem ősi finnugor örökség, de olyan nemzetközi szó, amely rövid idő alatt is meglehetősen jól beilleszkedett nyelvünkbe, ráadásul olyan üzlet típusokat jelölnek, amelyeknek hirtelenjében nemigen találunk ilyen jól kezelhető, rövid és kifejező magyar nevét.

Ami pedig a jelzőket illeti: miért kellene az „Otthon”-ról a pultra dőlten alvó részegre asszociálnunk, miért ne juthatna eszünkbe, hogy itt talán barátságos kiszolgálást, házas ízeket is talál a betérő – – elvégre egy bisztróban enni is lehet, állítólag gyorsan. Ami meg a különböző becézett és nem becézett női és férfi neveket illeti: miért rosszabb ez, mint volt a „Fehér ökör”? Hogy nyugatról terjedhetett a szokás, ahol már régóta Jack vagy Jacques kocsmájába járnak a törzsvendégek? Soha rosszabbat ne tanuljunk el tőlük, mint hogy a tulajdonos a nevét is vállalja, s nem bújik valami kimondhatatlan betűszó vagy egy hibrid nemzetiségű szócsinálmány mögé! Egyébiránt fodrást, kozmetikust, varrónőt és még egy sor más „bizalmi” szolgáltatót mi is régóta csak a keresztnévén, becenevén szólítunk (ismerünk?), miért baj, ha a cégtáblájára is azt írja ki?

A többi ajánlatát illeti: a temetkezési vállalatnak szánt „HARMÓNIA” még tetszene is nekem: elkelne a szertartások manapság sokszor kegyeletromboló disszonanciája helyett is. Egyéb ötleteit viszont, nagyon remélem, maga is megbánta már, azok egyszerűen csak ízléstelenek, s nem elsősorban a bennük olvasható személynevek miatt. Hogy egyáltalán szóba hozom őket, csak azért van, mert úgy tűnik, humorosnak szánta, s ez annál veszedelmesebb, mert a „BORHARAPÓ” ellen ily ádáz kirohanást intézett, pedig az véletlenül egy kivételesen szellemes cégér.

A nyelvhasználat tisztaságának védelme nem jelentheti a játékoság, a fantázia és a humor száműzését! De miért is tagadnánk ki a „BORHARAPÓ”-nak kereszttelt ivókat (nem a szegedi az egyetlen!), amikor oly sokfélélt lehet „harapni”, ami nem szilárd halmazállapotú! Hadd emlékeztessék csak János Vitézék kalandos útjára, akik „Enni nem ettek mást, mint levegőceget; Ez olyan sűrű ott, hogy *harapni* lehet”. És különben is: mi ez a műszaki fertőzőöttségű fontoskodás? És épp a borba kötni bele, amikor pontosan tudja mindenki, aki *azóta szereti a bort, amióta nem kell rágni*, hogy a *testes borok* az igazán finomak, hogy *hámozva jó a bor* (hámozatlanul ugyanis még csak szőlő), s hogy mekkora kára származhat a gazdának, ha *darabban marad* a hordóban a bora. Arról nem is szólva, milyen jólesik néha *bedobni* egy fröccsöt, vagy *legurítani* egy-két decit tisztán.

Ezt nyugodtan elhíheti annak, aki

Korchmáros